

Viac ako tridsaťkrát novelizovaný zákon o odpadoch mal prevzatých asi 10 smerníc spoločne so zmenami aj dodatkami, napriek tomu sa nedostavil očakávaný efekt. Navyše ciele Európskej komisie, ktoré majú priniesť obmedzenie skládkovania komunálnych odpadov a výrazné zvyšovanie recyklácie v celej EÚ, priniesli zmenu legislatívy odpadového hospodárstva a nový zákon o odpadoch. Význam mu prikladá aj predseda výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie Peter ANTAL, ktorý poskytol rozhovor pre Parlamentný kuriér redaktorky Anne Komovej.

Aby sa dostavil očakávaný efekt...

Prečo nastal na Slovensku stav vysokého skládkovania, ide o najlacnejší spôsob nakladania s odpadom?

Skládkovanie je celosvetovo a historicky najstarším spôsobom nakladania s odpadmi. Musím konštatovať, že na Slovensku je dominantným a zatiaľ najlacnejším spôsobom zneškodňovania odpadov, nie je to záležitosť posledných rokov. Táto skutočnosť súvisí jednak s vybudovanou a dostupnou technickou odpadovou infraštruktúrou (údaje k r. 2013: 2 spaľovne komunálneho odpadu – Bratislava a Košice, 124 skládok odpadov (na inertný odpad, na nebezpečný odpad i na ostatný odpad)), ako aj s nastavenými ekonomickými nástrojmi. Treba zdôrazniť, že skládkovanie odpadu je v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva aj na úrovni EÚ, aj v národnej legislatíve, tým posledným a najnevhodnejším spôsobom nakladania s odpadmi. Napriek miernemu klesajúcemu trendu skládkovania komunálnych odpadov dosahuje jeho úroveň v Slovenskej republike 70 %. Odborníci však uvádzajú, že z komunálneho odpadu je možné až 60 % recyklovať alebo opätovne použiť. Priemer skládkovania na Slovensku vylepšujú Bratislavský a Košický kraj (ako následok vysokej úrovne energetického zhodnocovania komunálneho odpadu), kde sa úro-

veň skládkovania pohybuje od 32 do 51 %, no v ostatných krajoch SR je to od 68 až do 84 %. Podiel zneškodňovania odpadov skládkovaním na celkovom nakladaní s odpadmi (nielen komunálneho odpadu) na Slovensku v roku 2013 presiahol úroveň 50 %. V súlade s cieľmi definovanými na úrovni EÚ je veľkou výzvou v oblasti odpadového hospodárstva SR znížiť nárast vzniku odpadov, zvýšiť podiel triedeného zberu a jeho recyklácie a najmä znížiť vysoký podiel skládkovania odpadov. Jedným z účinných krokov, ktoré môžu nasmerovať zmenu trendu dominancie skládkovania, je jednoznačne zásadná zmena výšky poplatkov za uloženie odpadov na skládky, ktorá je v porovnaní s inými európskymi krajinami a inými spôsobmi nakladania nízka, a teda ekonomicky výhodná. Žiaľ, väčšina obyvateľov SR podľa môjho názoru nerozmýšľa „environmentálne“ a ak by nebola povinnosť zo zákona separovať odpad, vôbec by neseparovali. Podľa dostupných analýz poplatok za skládkovanie na Slovensku patrí k najnižším v EÚ a jeho zvýšenie odporúča aj Európska komisia. Každý pôvodca odpadu si musí uvedomiť nielen environmentálne, ale aj ekonomické účinky, ktoré produkcia odpadov so sebou prináša. Toto je z môjho pohľadu základ pre zmenu. Nemusi to však znamenať,

že automaticky zvýšením poplatku za skládkovanie by mal aj občan platiť viac. Je to však výlučne na ňom a jeho správaní, či začne viac separovať, čo bude mať za následok menšiu produkciu odpadu, ktorý skončí za vysoký poplatok na skládke. Z môjho pohľadu a najmä skúseností ako primátora mesta, ktoré ako jediné má už dlhodobo množstvom zber odpadu, práve tento systém zberu najlepšie motivuje obyvateľov separovať, keďže zaplatia len za konkrétne množstvo vyjadrené v litroch zmesového komunálneho odpadu, ktoré im vyvezú zo zbernej nádoby.

Nový zákon o odpadoch mení systém odpadového hospodárstva na Slovensku, aké sú jeho priority?

Hlavnou ideou celého zákona o odpadoch je dodržiavanie záväznej hierarchie odpadového hospodárstva, ktorá je normatívne upravená v jednotlivých ustanoveniach zákona. Zákonom sa sleduje najmä zníženie množstva odpadov zneškodňovaných skládkovaním, úprava a zameranosť na predchádzanie vzniku odpadu, minimalizácia negatívnych vplyvov vzniku a nakladania s odpadom na životné prostredie a zdravie ľudí, zavedenie a uplatňovanie rozšírenej zodpovednosti výrobcov a dovozcov, štandardným spôsobom obvyklým v iných členských štátoch Európskej únie a jej premietnutie na komunálnu úroveň.*

* Zdroj: *dôvodová správa k zákonu č. 79/2015 Z. z.*

Aké sú hlavné zmeny, ktoré prináša nový zákon o odpadoch?

1. Zásadnou zmenou oproti predchádzajúcejmu zákonu o odpadoch je zavedenie rozšírenej zodpovednosti výrobcov, a s tým súvisiace zriadenie koordinačných centier pre vyhradené prúdy odpadov.
2. Sprísnenie výkupu kovov od fyzických osôb – nepodnikateľov, a tým predchádzanie nežiaducim protiprávnym konaniam smerujúcim k poškodzovaniu alebo odcudzeniu majetku, či dokonca ohrozovaniu zdravia či života.
3. Vybudovanie nového informačného systému odpadového hospodárstva, prostredníctvom ktorého sa budú zhrádzať údaje v tejto oblasti a ich následné spracovanie a poskytovanie podľa ustanovených pravidiel. Cieľom je zabezpečiť prepojenie údajov od pôvodcov až po konečného držiteľa,

zabezpečiť prehľad a kontrolu nad celým materiálovým tokom.

4. Zmena sa dotkla aj strategických dokumentov – programov odpadového hospodárstva. Zmenou oproti predchádzajúcemu zákonu o odpadoch je: a) zrušenie povinnosti vypracovať pôvodcu odpadu, čím sa znižuje administratívna zaťaženosť pre podnikateľské subjekty, ale aj orgány verejnej správy; b) zmenilo sa obdobie, na ktoré sa vypracúva Program odpadového hospodárstva SR z 5 na 10 rokov, pričom po 5 rokoch MŽP bude predkladať vláde SR vyhodnotenie plnenia cieľov a opatrení tohto programu; c) zmenila sa povinnosť vypracúvania programu odpadového hospodárstva obce, kde sa určili kritériá, kedy je obec tento program povinná vypracovať; ak tieto kritériá spĺňa, bude ho vypracúvať spravidla na 10 rokov v súlade s obdobím programu odpadového hospodárstva príslušného kraja.
5. Dôležitá súčasť zákazu skládkovania a spaľovania niektorých druhov odpadu: nový zákon o odpadoch rozšíril zákazy skládkovania vytriedeného kuchynského odpadu a vytriedených zložiek komunálneho odpadu, na ktoré sa vzťahuje rozšírená zodpovednosť výrobcov. Zároveň zákazy spaľovania biologicky rozložiteľného odpadu s výnimkou prípadov, na ktoré bol vydaný súhlas v zmysle tohto zákona, ako aj zákaz spaľovania komunálneho odpadu na voľnom priestranstve a v domácnostiach.
6. Zmeny a povinnosti obcí týkajúce sa nakladania s komunálnym odpadom: napr. zmena vo financovaní triedeného zberu spadajúceho pod rozšírenú zodpovednosť výrobcov, zavádzajú sa nové definície, konkretizujú sa náklady na činnosti nakladania s odpadmi spadajúce do miestneho poplatku, povinnosť zavedenia vykonávania triedeného zberu kuchynského odpadu a iné.
7. Oznamovanie čiernych skládok môže vykonať akákoľvek fyzická alebo právnická osoba.
8. Zrušenie neštátneho recyklačného fondu k 31. 12. 2016.

V čom spočíva rozšírená zodpovednosť výrobcov?

Pod rozšírenou zodpovednosťou výrobcov treba chápať povinnosti výrobcu vyhradeného výrobku, ktorý musí prevziať zodpovednosť za svoj výrobok počas celého životného cyklu od jeho výroby až po konečnú fázu, keď sa stane odpadom u konečného používateľa. Čiže nejde len o zodpovednosť výrobcu za zber, zhodnocovanie, resp. zneškodňovanie odpadov, ktoré vzniknú z vyhradených výrobkov, ale aj zodpovednosť podporiť predchádzaniu vzniku odpadu, opätovné používanie, recykláciu či iné zhodnocovanie odpadov, ktoré vzniknú z jeho výrobku. Medzi zásadné povinnosti výrobcu vyhradeného výrobku patrí registrácia, plnenie cieľov a záväzných limitov, informačná povinnosť, odobratie celého množstva oddelene zbieranej zložky komunálneho odpadu patriacej do vyhradeného prúdu odpadu z miest a obcí, v ktorých zodpovedá za vyhradený prúd odpadov (napr. obaly a neobalové výrobky, elektrozariadenia, batérie a akumulátory a iné) a jednoznačná povinnosť znášať všetky finančné náklady

spojené so zberom, prepravou, prípravou na opätovné použitie, zhodnotením, recykláciou, spracovaním a zneškodnením oddelene vyzbieranej zložky komunálneho odpadu patriacej do vyhradeného prúdu odpadu.

Akú úlohu musia plniť podľa nového zákona samosprávy?

Obec má naďalej zásadné postavenie v oblasti nakladania s komunálnym odpadom. Je zodpovedná za manažment nakladania s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, ktorý na území obce vznikol činnosťou pôvodcov.

Obec má rad práv a povinností ustanovených v 6. časti zákona: ...nastavuje komplexný systém nakladania s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom na území svojej obce, ktorý sa vydaním Všeobecne záväzného nariadenia o nakladaní s odpadmi stáva pre pôvodcov záväzným, ustanovuje poplatok za komunálny odpad a drobný stavebný odpad, vyberá si oprávnenú osobu, ktorá zabezpečuje zber, prepravu a následné nakladanie s odpadmi, vyberá si organizáciu zodpovednosti výrobcov pre obaly a neobaly, má oprávnenie vyžadovať informácie od toho, kto nakladá s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom na jej území, vykonáva kontrolu nakladania s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, prerokúva priestupky a ukladá pokuty, vypracúva Program odpadového hospodárstva obce, vydáva všeobecne záväzné nariadenia obce o nakladaní s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom a všeobecne záväzné nariadenia obce o miestnom poplatku za komunálny odpad a drobný stavebný odpad, plní povinnosti držiteľa odpadu napr. vedie a uchováva evidenciu, zabezpečuje prevádzku zberného dvora a iné...

Aký význam majú koordinačné centrá, sú dôležité pri plnení úloh?

Organizácia zodpovednosti výrobcov spolu s koordinačnými centrami je v systéme odpadového hospodárstva novým prvkom. Koordináčne centrá sa zriaďujú pre potreby plnenia povinností organizácie zodpovednosti výrobcov a výrobcov vyhradených výrobkov vyplývajúcich zo zákona. Ich pôsobenie sa orientuje len na oblasť rozšírenej zodpovednosti výrobcov, pričom úlohou koordinačných centier je poskytovať akýsi servis pre potreby organizácie zodpovednosti výrobcov, výrobcov, ktorí si plnia povinnosti individuálne, ale aj pre samotné obce, pôvodcov či držiteľov odpadu.

Pre odpady z obalov, ktoré sú súčasťou komunálneho odpadu, musí každá zazmluvnená obec zabezpečiť isté systémy triedeného zberu. Rozširuje sa aj sortiment triedenia?

Obec je povinná nastaviť systém triedeného zberu v minimálnom rozsahu štandardov, v rámci ktorého je povinná zabezpečiť zavedenie a vykonávanie zberu papiera, plastov, kovov, skla a po poslednej novele zákona aj viacvrstvové kombinované materiály na báze lepenky, pričom sa zbierajú odpady z obalov, ale aj z neobalových výrobkov, biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu (stále existujú výnimky zo zákona),

jedlých olejov a tukov z domácností, biologicky rozložiteľného odpadu zo záhrad.

Zároveň je povinná zabezpečiť zber a prepravu zmesového komunálneho odpadu, nastaviť podmienky nakladania s drobným stavebným odpadom, zabezpečiť zber a prepravu objemných odpadov, zber nebezpečných odpadov, určiť spôsob ako nakladať s odpadovou pneumatikou, či zabezpečiť zberný dvor, umožniť Organizácii zodpovednosti výrobcov pre elektroodpady a batérie a akumulátory zaviesť a prevádzkovať na území obce systém zberu pre tieto komodity.

Mesto musí mať uzatvorené zmluvy so všetkými subjektmi, ktoré na území mesta nakladajú s akýmkoľvek komunálnym odpadom, aby bolo zabezpečené nakladanie s odpadmi v súlade so zákonom.

Sprísňuje sa v rámci zmien zákona o odpadoch aj zber a výkup kovového odpadu?

Cieľom týchto ustanovení zákona o odpadoch je zamedziť alebo znížiť páchanie trestnej činnosti, ako je krádež kovov v majetku iných osôb, resp. poškodzovanie majetku iných od cudzením kovových častí, a v určitých prípadoch dokonca aj ohrozenie zdravia a života (napr. krádežou kanalizačných poklopov). Medzi nové opatrenia patrí napr. bezhotovostný platobný styk, odvod dane vyberanej zrážkou v zmysle zákona o dani z príjmov, požiadavky na váhy, povinnosť prevzatý odpad zhromažďovať najmenej 7 dní, či monitorovanie priestoru kamerovým systémom.

Kto nesie zodpovednosť za nezákonne umiestnený odpad – teda čierne skládky?

Oznámiť existenciu čiernej skládky na nehnuteľnosti má právo akákoľvek fyzická osoba alebo právnická osoba, a to okresnému úradu alebo obci. Vlastník, správca alebo nájomca nehnuteľnosti je však povinný bezodkladne po zistení, že na jeho nehnuteľnosť bol nezákonne umiestnený odpad, teda vznikla čierna skládka, oznámiť túto skutočnosť buď okresnému úradu odboru starostlivosti o ŽP alebo obci, v ktorej územnom obvode sa táto nehnuteľnosť nachádza. Tieto subjekty sa navzájom informujú najneskôr do 7 pracovných dní. V prípade, že vlastníka, správcu alebo nájomcu nehnuteľnosti túto skutočnosť neoznámia, dopúšťa sa fyzická osoba priestupku a právnická osoba iného správneho deliktu, za ktorý môže byť udelená pokuta. Zodpovednosť za nezákonne umiestnený odpad nesie samozrejme osoba zodpovedná za nezákonne umiestnenie odpadu, pričom v konaní sa zisťuje, či bol spáchaný trestný čin alebo priestupok. Zjednodušene – ak v konaní dôjde k zisteniu osoby, ktorá je zodpovedná za nezákonne umiestnenie odpadu, táto osoba je povinná zabezpečiť zákonné odstránenie čiernej skládky. Ak sa zodpovednú osobu zistiť nepodarí a ani vlastníka sa nedopustil konania v rozpore s ustanoveniami tohto zákona, zodpovednosť za nakladanie s týmto odpadom je na pleciach obce.

Nastali zmeny aj v oblasti financovania nakladania s komunálnym odpadom, prispeje to k hospodáreniu jednotlivým obciam, alebo sa nič nezmení?

Podľa nového zákona náklady spojené s

triedením vyhradených prúdov odpadov (napr. papier, plasty, kovy, sklo – obaly aj neobaly, elektroodpady, batérie a akumulátory) prešli na výrobcov, resp. Organizácii zodpovednosti výrobcov, prostredníctvom ktorých si výrobcovia plnia svoje povinnosti. Faktom však zostáva, že obce a mestá dlhodobo dotovali náklady na nakladanie s odpadmi zo svojich rozpočtov, pretože ustanovená výška miestneho poplatku vo väčšine prípadov nedosahovala premietnutie skutočných nákladov obce súvisiacich s nakladaním s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom. Aj napriek tomu, že obce už nefinancujú triedený zber, stále zostávajú na ich „pleciach“ (a tým na premietnutí nákladov do miestneho poplatku) náklady súvisiace s nakladaním so zmesovým komunálnym odpadom, biologicky rozložiteľným odpadom, biologicky rozložiteľným a reštauračným odpadom, použité jedlé oleje a tuky, objemné odpady, či nedôsledné triedenie zložiek komunálneho odpadu.

K tejto otázke aj názor: <http://www.odpady-portal.sk/Dokument/103483/triedeny-zber-financuju-firmy-obce-svoje-naklady-neznizili.aspx>

Program odpadového hospodárstva SR sa obnovuje každých 10 rokov. Nie je to dlhé obdobie?

Je to relatívne. Predchádzajúci zákon upravoval vypracovanie Programu odpadového hospodárstva SR na obdobie spravidla 5 rokov. Avšak:

1. Treba vziať do úvahy, že ide o strategický dokument s procesne dlhodobými úkonmi. Pri samotnom vypracovaní sa vychádza z podkladov okresných úradov a samospráv. Zároveň je Program odpadového hospodárstva SR aj podkladom na vypracovanie územnoplánovacej dokumentácie či aktualizácie územných plánov.
2. Ministerstvo životného prostredia predkladá vláde na schválenie vyhodnotenie plnenia platného Programu odpadového hospodárstva SR raz za 5 rokov odo dňa jeho schválenia.
3. V priebehu platnosti programu môže dôjsť k zásadnej zmene skutočností, ktoré sú rozhodujúce pre obsah programu. Ministerstvo a okresné úrady v sídle kraja sú povinné aktualizovať nimi vypracovaný program (§ 9 ods. 8). Je tu teda možnosť vykonania zmeny.

V súčasnosti je platný Program odpadového hospodárstva SR na obdobie 2016 – 2020. Nové ustanovenie (10 rokov) sa uplatní až na nasledujúci Program odpadového hospodárstva SR.

O súčasnom stave technickej vybavenosti škôl informačno-komunikačnými technológiami a o možnostiach jeho zlepšenia sa s generálnym riaditeľom Sekcie informatiky na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR Martinom JANÁČKOM rozprával publicista Jozef Šucha.

Pri IKT poskytujeme školám kompletný servis

Môžete stručne zhodnotiť situáciu v technickej vybavenosti a využívaní informačno-komunikačných technológií (IKT) na základných, stredných a vysokých školách na Slovensku? Majú školy dostatočné technické vybavenie?

Snažíme sa, aby školy dostatočné technické vybavenie mali, pretože s potrebou rozšírenia či obnovy IKT sa stretávame neustále. V uplynulom období sme preto ako rezort školstva (aj prostredníctvom našich priamo riadených organizácií) organizovali niekoľko národných projektov a mnoho dopytových projektov. Jedným z ich cieľov bolo aj samotné zavedenie informačných systémov a dodávka výpočtovej techniky. Stovkám základných a stredných škôl sme tak zabezpečili notebooky, interaktívne tabule, dataprojektory, tablety, tlačiarne a pod. Školám zabezpečujeme aj telekomunikačné služby. Momentálne ešte stále prostredníctvom projektu Infovek, ktorý však v týchto dňoch bude pomaly končiť a mal by ho nahradiť projekt EDUNET. Rozsah a kvalita služieb projektu EDUNET je totiž oveľa širšia ako pri jeho predchodcovi. Ďalšie telekomunikačné dátové služby sú pre vybrané školy zabezpečované prostredníctvom projektu DUD (Digitálne učivo na dosah) a internetové pripojenie prostredníctvom siete SANET.

Aké zmeny má projekt EDUNET priniesť?

Tento projekt má školám poskytnúť telekomunikačné a dátové služby, služby s centrálnym manažmentom virtuálnej privátnej siete so zadanou úrovňou servisných služieb a zadanými bezpečnostnými štandardmi. Jeho cieľom je vybudovať jednotnú komunikačnú infraštruktúru a poskytnúť tak školám kvalitné, bezpečné a garantované pripojenie k agendovým a vzdelávacím systémom. Chceme zaistiť bezpečnosť citlivých dát, ako aj systémov, ku ktorým školy prístupujú, napr. si objednávajú učebnice, čerpajú softvérové licencie atď. V rámci projektu navyše školám poskytneme v priemere 7 až 8-krát vyššie rýchlosti pripojenia, než v pôvodnom projekte Infovek. Z pohľadu služieb centrálného riadenia budú poskytnuté úplne nové služby, ako je filtrovanie nevhodného obsahu podľa skupín užívateľov, prioritizácia dátovej prevádzky podľa typu aplikácie a podľa vyučovacieho času, jednotné prihlasovanie užívateľov pre wifi a užívateľské aplikácie či monitoring prevádzky, služby ochrany a bezpečnosti siete pred útokmi zvonka, ale aj zvnútra.

V čom sú v oblasti technickej vybavenosti, možno okrem financií, najväčšie problémy?